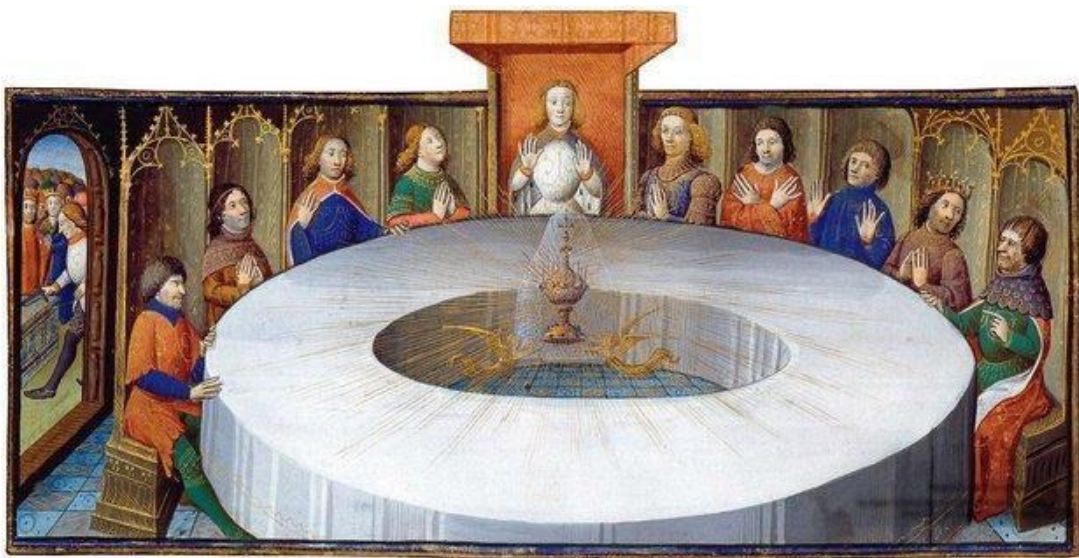

Koning Arthur

Leerlingenbundel

Onderzoek 2: geschiedenis van Brittannië

Over Arthur

Koning Arthur is niet alleen algemeen cultureel erfgoed in Groot-Brittannië, ook bij ons is hij een beroemde figuur. Hij en zijn ridders van de Ronde Tafel schitteren in meerdere (teken)films en hervertellingen voor groot en klein. Zo heeft iedereen wel eens gehoord over Guinevere, Lancelot, het zwaard Excalibur en Merlijn. Maar wat is waarheid en wat is fictie?

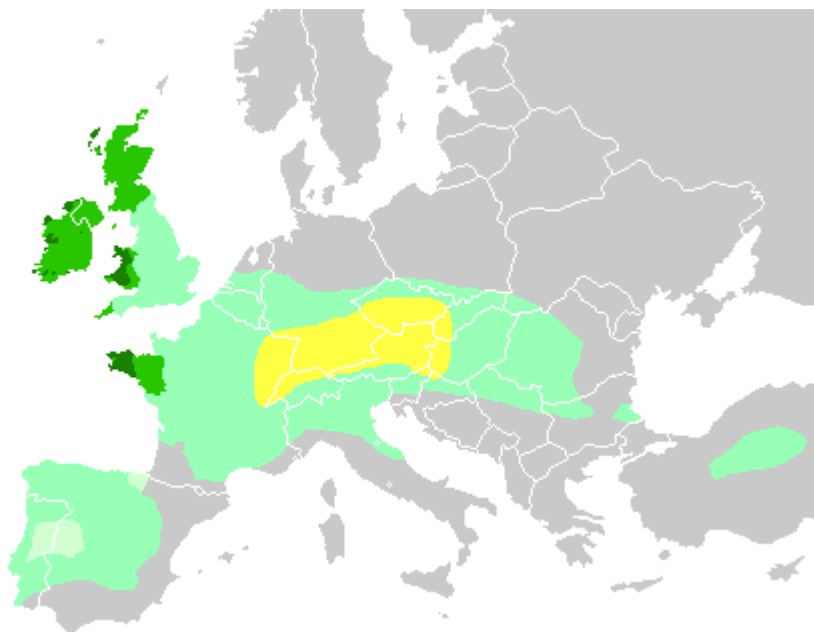
In deze bundel maken jullie kennis met enkele bepalende geschiedkundige evoluties in Brittannië.

Opdracht: Kelten en Romeinen in Brittannië

Kelten en Romeinen – deel 1

De Kelten zijn een groep volkeren waar eigenlijk weinig over geweten is. In de Oudheid waren ze tijdgenoten van de Romeinen, Grieken, Iberiërs, Illyriërs, Thraciërs, Daciërs, Etruksen, Liguriërs, Scythen, Germanen en nog vele vele anderen. De meeste van deze volkeren zijn verdwenen. De Kelten niet. Er zijn nog een aantal plaatsen waar de Keltische cultuur bewaard gebleven is.

Bij de oude Kelten hoorden zeker de Galliërs, de Belgae, de Keltiberiërs, Lusitaniërs, Galaten, Britten en Ieren. De laatste twee zorgen ervoor dat de Kelten de oudst gekende bevolkingsgroep van Groot-Brittannië zijn.

Op de kaart zie je de Kelten in Europa vroeger en nu. Het gele gebied is het kerngebied (de zogenaamde 'Hallstatt en La Tène-cultuur' van de 6de eeuw v.Chr.). Het lichtgroene gebied toont andere delen waar Kelten gewoond hebben. De overgebleven Keltische gebieden zijn in donkergroen aangeduid.

Op de tweede kaart zie je de overgebleven gebieden waar de Keltische taal nog gesproken wordt: vul de legende aan.

Blauw =

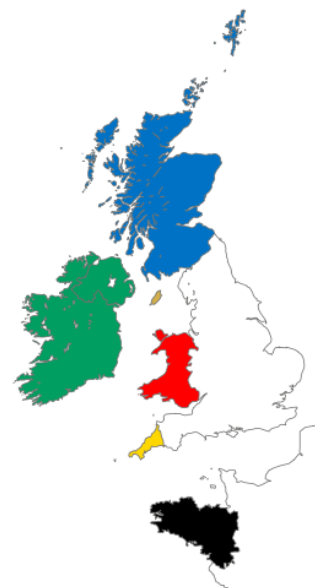
Groen =

Rood =

Geel =

Zwart=

Het beroemdste monument uit de Keltische beschaving is STONEHENGE.

Zoek een afbeelding en twee verklaringen voor het gebruik van deze stenen cirkel.

Ook het verhaal rond Arthur heeft een raakpunt met Stonehenge: welk?

Kelten en Romeinen – deel 2

Stripverhalen kunnen een historische bron vormen. Hierbij is het belangrijk om alert te zijn en onderscheid te maken tussen waarheid en fictie. Soms worden elementen ook foutief voorgesteld.

Ga doorheen het stripverhaal, lees de bijgevoegde info hieronder en beantwoord de vragen tussendoor (de verwijzingen in de eerste kolom = paginanummer + nummer van het tekenvakje)

- 5.1 Portus Itius: Calais.
- 5.8 Caesar hield 2 militaire expedities naar Brittannia (25 augustus 55 v.Chr. en 6 juli 54 v.Chr.) omdat de Kelten hun 'broeders' in Gallië te veel steun boden. Hij slaagde er niet in om Brittannia te bezetten. Dit gebeurde pas 100 jaar later door keizer Claudius. Deze expedities werden niet, zoals in het album staat, uitgevoerd nadat Caesar Gallië had bezet. De definitieve slag om Gallië bij de plaats Alesia vond pas plaats in 52 v.Chr.
- 6.1 Als je weet dat de definitieve slag om Gallia plaatsvond bij Alesia in 52 v.Chr. en de bovenstaande expeditiedata naar Brittannia erbij neemt, **welke historische fout merk je dan op over het moment waarop Caesar hier beslist te vertrekken naar Brittannia?**
- 7.1 Cantabrigienses – remix: roeier
- 0 **Twee Britse universiteiten staan bekend om hun goede roeiers. Welke twee zijn dit?**
- 11 Dubrae = De havenstad Dover.
- .7
- 13
- .6 **Door welke plotse gebeurtenis worden de personages opgeschrikt in beide fragmenten?**
- en
- 19
- .6
- 14 **Alea iacta est is een uitspraak van Julius Caesar. Wat betekent ze letterlijk en geef een hedendaags spreekwoord met een gelijkaardige betekenis.**
- .6
- 16 **Wat is de naam van het café?**
- .7
- Decurion = Leider van Manschappen? Je kan het (Latijnse) getal afleiden van het woord zelf.** Hierbij is wel op te merken dat in de praktijk dit getal vaak varieerde
- 17 Waarschijnlijk gaat het hier om Watlingstreet. Een door de Romeinen aangelegde weg tussen
- .2 Canterbury en London
- 17 **'Delirant isti Britanni' 'Rare jongens, die Britten.' Welke hedendaagse Britse gewoonte en**
- .3 **welk hedendaags bouwwerk worden hier vermeld?**
- 18 **Welke hedendaagse Britse nationale hobby wordt door de man met zijn pilum verdedigd?**
- .7 **pilum (werpspies) en Sternum (borstbeen, militaire borstbescherming).**

- 22 Opgravingen hebben aangetoond dat het paleis van de Romeinse gouverneur aan de
.2 noordkant van de rivier de Thames lag. Op de zuidoever waren de Kelten gevestigd.
- 29 **Welk bekend Londens gebouw werd vroeger als gevangenis gebruikt?** Een duidelijk
.8 anachronisme aangezien het gebouwd is op de resten van een Romeins fort. De raven er
boven heeft Uderzo er niet voor niets bij getekend. Volgens een legende zal het Britse rijk
ineen storten als deze niet meer bij de Tower zouden zijn.
- 33 Petula is een verwijzing naar de 'Iron ladies', die de Britse Kelten zelfs toen al kenden. Zo zijn
.4 er vrouwelijke leiders uit die tijd bekend, die zonder pardon tegen de Romeinen ten strijde
gingen. In de Engelse versie van deze strip heet Petula Boadicea. Zij was leider van de stam
Iceni die het in 61 na Chr. het met de Romeinen aan de stok kreeg.
- 35 **Welke eigenschap is blijkbaar typisch Schots; volgens de Britten?**
.4
- 37 Volgens de Romeinen vereerden de Britse Kelten kleinvee zoals hennen en ganzen.
.6
- 42 Archeologen hebben zakzonnepijlers gevonden, deze waren ovaal van vorm i.p.v.
.4 rechthoekig.
- 44 Tamesis = rivier de Thames
.5
- 46 **(a) Benoem en omschrijf de verschillende Romeinse, militaire opstellingstactieken die we
hier zien. (b) Geef een vlotte Nederlandstalige weergave voor de uitroep 'instemus'**

Welke typische (historisch correcte) Keltische elementen/figuren heb je ontmoet in deze strip?

Om het humoristisch en herkenbaar Brits te houden, zijn er verschillende anachronismen in de tekst. We hadden het al over de Tower. Welke andere zijn je nog opgevallen?

TIP: houd in het achterhoofd dat anachronismen overal kunnen voorkomen, zelfs bij Latijnse teksten. Ze lijken oud en authentiek, maar (her)vertellen soms eeuwen later een verhaal.

Opdracht: Romeinse verovering en verdediging van Brittannië (tekst)

In 43 verovert keizer **Claudius** Brittannië, een rijk gebied dat nog niet door de ambitieuze Romeinen was ingenomen. In 70-80 zal Gnaeus Julius **Agricola** (Romeins generaal en latere gouverneur van Brittannia) de zuidgrens van Schotland bereiken. De Romeinen pakken hun 'verovering' van Groot-Brittannië voorzichtig aan. De Britse maatschappijstructuur bestaat en de 'Romanisering' is beperkt tot de bovenlaag. De Britten voelen zich beschermd door Romeinen. De Picten (huidige Schotland) en de Ieren waren voor hen reële vijanden.

Als je weet dat pingere 'verven' betekent, kan je misschien wel raden welk opvallend fysiek kenmerk dit volk had dat voor het eerst vermeld werd in 297 n.Chr. door Eumenius

Zowel keizer Hadrianus als keizer Antoninus bouwden een muur om zich te beschermen tegen de dreiging van de volkeren in het noorden.

Duid op de kaart aan waar de beide muren zich bevonden. Schrijf bij elke muur ook het jaar erbij waarin de bouwwerken begonnen werden en hoe lang de muur was.

[illegible]

Kaart van GB ca 425 AD

Van de Angelen zijn waarschijnlijk alle leden van de stam in de loop van de 5de eeuw overgestoken, want nadien is er nergens op het vasteland meer iets vermeld over hen; dit in tegenstelling tot de Saksen waarvan nog steeds afstammelingen in hun oude stamlanden wonen. Er wordt geschat dat ongeveer 200.000 Angelsaksen de oversteek maakten.

De periode 476– c. 600 is gekenmerkt is door chaos op de Britse eilanden. Hierdoor zijn de bronnen erg gefragmenteerd overgeleverd. Voor ons een kwellend gebrek om te weten of er een Britse Arthur was die weerstand bood tegen de Angelen en Saksen.

AUTEUR

De Gallo-Romeinse bisschop en dichter Sidonius Apollinaris is de enige contemporaine auteur die mogelijk met de 'echte' Koning Arthur heeft gecorrespondeerd. Een brief van Sidonius gericht aan een zekere Riothamus, "Koning van de Brittones" (ca. 470), levert bewijs dat er een koning of militaire leider met banden met Groot-Brittannië leefde rond het tijdsbestek van koning Arthur. Sommige Arthur-geleerden identificeren die Riothamus als een van de mogelijke inspirators voor de legendarische koning Arthur. Meer informatie over Sidonius en de (volledige) brief met Riothamus (incl. Engelse vertaling) vind je [hier](#).

5	SIDONIUS RIOTHAMO SUO SALUTEM. (...) Gerulus epistularum humilis obscurus despicabilisque etiam usque ad damnum innocentis ignaviae mancipia sua Britannis clam sollicitantibus abducta deplorat. Incertum mihi est an sit certa causatio; sed si inter coram positos aequanimiter obiecta discingitis, arbitror hunc laboriosum posse probare	gerulus: hij die de brief 'gerere' humilis...ignaviae: <i>uitleg over de bode</i>
10	quod obicit, si tamen inter argutos armatos tumultuosos, virtute numero contubernio contumaces, poterit ex aequo et bono solus inermis,	mancipium: slaaf; clam: in het geheim; sollicitare: wegllokken, aantrekken, hevig verzoeken causatio: klacht; inter coram positi: de tegenover elkaar geplaatsten; aequanimiter: eerlijk; obiecta: de opgeworpen dingen, het onderwerp; discingere: analyseren; arbitrari: oordelen; laboriosus: arm, ellendig, probare: bewijzen; obicere: opwerpen; argutus: luid; tumultuosus: <i>probeer de vertaling af te leiden uit het Ndl</i> ; contumax: overdreven zelfzeker door + 3 ablatieven; contubernium: kameraad;
15	abiectus rusticus, peregrinus pauper audiri. Vale.	si tamen poterit audiri: als hij tenminste kan gehoord worden

r. 1: De brief opent met een traditionele begroeting.

Riothamus, zou gelijk kunnen staan aan 'Rigothamus'. Dit zou eventueel een eretitel zijn. Welk 'koninklijk' woord vind je immers in deze naam terug? Tip: het is verwant het met Indische 'raj' en het Gallische rix (dat je bvb. ziet in de naam Ambiorix)

r.5-6: Waarover gaat de klacht van de briefbrenger?

r.7: Gelooft Sidonius de klacht?

r.8-10: Wat denkt Sidonius dat Riothamus zal besluiten als hij beide partijen aanhoort?

Welke rol heeft een koning hier duidelijk nog naast het 'regeerwerk'?

r.12-13 Welk beeld schetst Sidonius hier van de Britten waar onze eenvoudige man last van heeft?

Opdracht: De laatste Romano-Britten en de invallen van de Angelsaksen (tekst)

De plundertochten en invallen van de Angelen en de Saksen blijven doorgaan in de 6de eeuw. Met Gildas de Rhuys lezen we een verslag hiervan uit de tijd zelf.

AUTEUR

Gildas de Rhuys (c. 500–c. 570)

Gildas is een van de laatste uit de voormalige Romano-Britse elites. Zelf trok hij weg van de Britse eilanden om in het Noord-Franse Bretagne te schrijven over de teloorgang van het voormalige Engeland van weleer in zijn *De Excidio Britanniae* ("Over de verwoesting van Groot-Brittannië).

Gildas portretteert de Britten als de Israëlieten, dus Gods uitverkoren volk, maar interpreteert de invallen van de Saksen in Groot-Brittannië als een goddelijke straf van hun lafheid en zondigheid.

Hoe objectief is deze bron over de Saksen als je kijkt naar de achtergrond van deze man?

In dit werk vermeldt Gildas een zekere Romeinse generaal 'Ambrosius Aurelianus'. Deze naam wordt later bij Geoffrey of Monmouth 'Aurelius Ambrosius' genoemd en is daar de oom van koning Arthur.

5	Tempore igitur interveniente aliquanto, cum recessissent domum crudelissimi praedones, roborante deo, reliquiae, quibus confugiunt undique de diversis locis miserrimi cives, tam avide quam apes alvearii procella imminente, simul deprecantes eum toto corde et, ut dicitur: <i>innumeris onerantes aethera votis</i> , ne ad internicionem usque delerentur, duce Ambrosio Aureliano viro modesto, qui solus forte Romanae gentis tantae tempestatis collisione	recedere: teruggaan naar; praedo: rover, plunderaar; robarare: sterk maken; reliquiae, arum, v.: overschot, de; cives: apis: bij; alvearium: bijenkorf; eum = Deum ne: dat niet; internicio: denk aan 'necare' vermoorden en 'inter' is hier versterkend bedoeld; usque: helemaal qui solus...superfuerat: die als enige overleefd had purpura indutis: in het purper gekleed, wijst wellicht op hun stand als Romeinse patriciërs.
10	occisis in eadem parentibus purpura nimirum indutis superfuerat.	

r.2 Geef een voorbeeld van de niet-objectiviteit van dit verslag?

r.3 Met welk woord geeft Gildas aan dat er veel mensen gesneuveld waren?

r.7 (ne...delerentur) Waar hoopte de bevolking op met Ambrosius als hun leider?

5	Ex eo tempore nunc cives, nunc hostes, vincebant (...); usque ad annum obsessionis Badonici montis, novissimaeque ferme de furciferis non minimae stragis, quique quadragesimus quartus ut novi orditur annus mense iam uno emenso, qui et meae nativitatis est. Sed ne nunc quidem, ut antea, civitates patriae inhabitantur; sed desertae dirutaeque hactenus squalent, cessantibus licet externis bellis, sed non civilibus.	usque ad: tot aan (annum) novissimaeque stragis: (het jaar van) de laatste slachting; ferme: bijna; furcifer: schurk; qui...annus: en dit begint, zoals ik weet, als het 44 ^e jaar; mense...emenso: met één (reeds) voorbijgeleden maand; nativitas: verjaardag; ne quidem: zelfs niet; dirutus: vernield; hactenus: tot op heden; squalere: verwaarloosd liggen; licet: ook al
---	---	---

r. 1-3 Wat is de waarde van de slag bij Badon volgens Gildas?

r.5-7 Hoe liggen de steden erbij volgens Gildas?

r.8 Welke reden geeft Gildas aan voor deze toestand?

Opdracht: De kerstening van Groot-Brittannië vanaf ca. 600 (tekst)

Christelijke missies vanaf het continent en de Ierse eilanden herintroduceren in de loop van de 7de eeuw het christendom op de Britse eilanden, wat zorgt voor een nieuwe golf van Latinisering en geleerdheid. Gildas, die nog pessimistisch was over de toekomst van het Engeland overgeleverd in de handen van de barbaarse Germanen, had het misschien graag zien gebeuren.

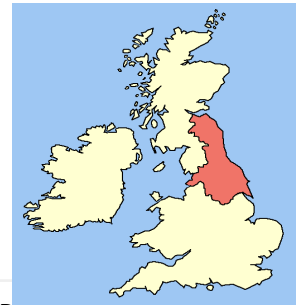
Na een periode van hevige invallen komen de nodige know-how, middelen, ruimte en rust terug om stil te staan bij de gebeurtenissen van het verleden.

AUTEUR

Beda Venerabilis (c. 672/3 – 735)

In de abdij van Jarrow in Northumbria schrijft op dat moment de geleerde monnik Beda Venerabilis zijn *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*.

In het onderstaande fragment vertelt Beda ons over het aankomen van de Angelen en de Saksen in Groot-Brittannië.

5	<p>Anno ab incarnatione Domini quadringentisimo quadragesimo nono, (...)</p> <p>Tunc Anglorum sive Saxonum gens, invitata a rege praefato, in Britanniam tribus longis navibus advehitur, et in orientali parte insulae, iubente eodem rege, locum manendi, quasi pro patria pugnatura, re autem vera hanc expugnatura, suscipit.</p> <p>Inito ergo certamine cum hostibus, qui ab aquilone ad aciem venerant, victoriam sumpserunt Saxones.</p> <p>Quod ubi domi nuntiatum est, simul et insulae fertilitas ac segnitia Brittonum, mittitur confestim illo classis prolixior armatorum ferens manum fortiozem, quae praemissae adiuncta cohorti invicibilem fecit exercitum.</p> <p>Susceperunt ergo qui advenerunt, donantibus Brittanis locum habitationis inter eos, ea conditione ut, hi pro patriae pace et salute contra adversarios militarent, illi militantibus debita stipendia conferrent.</p>	<p>ab incarnatione Domini: vanaf de vleeswording van de heer. Dus: 'na christus'.</p> <p>praefato: eerder genoemd, hierboven vermeld;</p> <p>rege: het gaat hier over een koning met de naam Vurtigernus; invitare: uitnodigen;</p> <p>orientalis: oosters; locum manendi: verblijfplaats</p> <p>quasi: alsof; pugnatura - expugnatura: part.fut: vertaling: 'om te + inf.'; re vera: in werkelijkheid;</p> <p>hanc: hanc patriam; expugnare: innemen, veroveren; suscipit: gens Anglorum sive Saxonum is nog altijd het onderwerp; suscipere locum: een plaats innemen</p> <p>inito certamine: losse ablatief; ab aquilone: vanuit het noorden; acies: slaglinie, veldslag;</p> <p>sumpsere = sumpserunt - victoriam sumere: de overwinning behalen. ; quod: nl. de overwinning;</p> <p>domi: het thuisfront van de Saksen; fertilitas: vruchtbaarheid et segnitia: lafheid (nuntiatae sunt); confestim: dadelijk; illo: vandaar uit;</p> <p>prolixus: breed, uitgebreid; armati: gewapenden;</p> <p>manus, v.: hier: bende; prae-mittere: voorop-;</p> <p>adiunctus, a, um: toegevoegd aan + dat.</p> <p>praemissae cohorti; cohors: cohorte, deel van het leger; invicibilis: onoverwinnelijk</p> <p>suscipere (locum): een plaats innemen;</p> <p>donantibus <locum> Brittanis: losse ablatief;</p> <p>ea conditione ut: onder die voorwaarde dat + hi militarent: (dat) zij zouden strijden <et> illi conferrent: en dat zij zouden betalen; hi: nl. de Saksen; adversarios: de tegenstanders, nl. Ieren en Picten; illi: nl. de Britten; militans: soldaat;</p> <p>debita stipendia: de verschuldigde soldij (loon van de soldaten)</p>
---	--	---

r. 1-2 Over welk jaar spreekt Beda Venerabilis ?

r.3-5 Waarom trokken de Angelsaksen (met hun drie grote schepen) naar Groot-Brittannië volgens Beda? Was dit puur uit eigen beweging?

r.8-9 De Angelsaksen bleven in Groot-Brittannië. Welk excuus gebruikten ze voor hun verblijf? Wat was de werkelijke reden volgens Beda?

r.10-11 Welke volkeren vormen die vijand die vanuit het noorden tegen de Saksen komt vechten?
Tip: het staat niet in deze tekst

r.9-14 Welk nieuws wordt het Saksische thuisfront meegedeeld na de overwinning?

r.15-18 Vat in één zin de reactie van het thuisfront samen.

r.21-23 De Angelsaksen mogen blijven van de Britten. Welke afspraak/ samenwerking heerst tussen beide partijen: wat doen zij voor elkaar?

Maar, zo vertelt Beda, deze regeling bleef niet werken en het evenwicht werd verstoord.

5	<p>Advenerant autem de tribus Germaniae populis fortioribus, id est Saxonibus, Anglis, Iutis. (...). Duces fuisse perhibentur eorum (...) duo fratres Hengist et Horsa; e quibus Horsa, postea occisus in bello a Brittonibus, hactenus in orientalibus Cantiae partibus monumentum habet suo nomine insigne. (...) Tum subito, inito ad tempus foedere cum Pictis, quos longius iam bellando pepulerant, in socios arma vertere incipiunt;(...)</p> <p>(...)</p>	<p>de tribus populis: uit elk van de drie volkeren perhibentur: men vertelt + inf.zin; bellum ab: oorlog tegen hactenus: tot op heden, nu nog Cantia: Kent inire: beginnen; ad tempus: voor een tijdje; bellando: door te vechten; pellere, o.: verdrijven; pepulerant en incipiunt: <i>ond is de Angelsaksen</i>; arma vertere in: de wapens opnemen tegen; socius: bondgenoot; incipere: beginnen ruere, o.: instorten; aedificium: gebouw; passim: her en der; sacerdos: priester; altaria, ium: altaar; trucidare: vermoorden, doodslaan; praesul, -is: leider; honor, -is: eer, (eervol) ambt; pariter et: en tegelijk; absumere: vernietigen; nec erat qui + conj.: er was niemand om te + inf.; interimere: doden; sepultura: begraafplaats; tradere: overbrengen, brengen naar nonnulli de miserandis reliquiis: enkele van de beklagenswaardige overblijvers; comprehendere: grijpen; acervatim: in massa; iugulare: de keel oversnijden confectus, a, um: vermoeid; procedere: naar voren gaan; manus dare: zich overgeven; pro accipiendis subsidiis alimentorum: in ruil voor voedselhulp subituri: om te ondergaan; aeternus: eeuwig; servitium: slavernij; si tamen: als tenminste; continuo: onmiddellijk; trucidare: vermoorden; transmarinas: overzeese; petere + acc.: trekken naar; perstare in: blijven in; trepidus: angstig; vitam agere: een leven leiden; silva: bos; rupis: rots; arduus: hard</p>
10	<p>Ruebant aedificia publica simul et privata ; passim sacerdotes inter altaria trucidabantur ; praesules cum populis, sine ullo respectu honoris, ferro pariter et flammis absumebantur; nec erat qui crudeliter interemptos sepulturae traderet.</p>	
15	<p>Itaque nonnulli de miserandis reliquiis in montibus comprehensi acervatim iugulabantur. Alii fame confecti procedentes manus hostibus dabant, pro accipiendis alimentorum subsidiis aeternum subituri servitium,</p>	
20	<p>si tamen non continuo trucidarentur. Alii transmarinas regiones dolentes petebant. Alii perstantes in patria trepidi pauperem vitam in montibus, silvis, vel rupibus arduis, suspecta semper mente, agebant.</p>	

r.1-6 Hengist en Horsa worden hier vermeld als de twee Angelsaksische oorlogszuchtige leiders. Wat komen we hier te weten over Horsa?

r.7-9 Wie doorbreekt het vredesverdrag tussen enerzijds de Picten en anderzijds de Angelsaksen en Britten?

r.10-17 Bijna niemand werd gespaard in deze wrede strijd. Welke details voegt Beda toe om dit te benadrukken?

r.17-20 Een kleine groep mensen kon overleven ter plaatse. In welke omstandigheden was dit?

r.21 Een groep mensen overleeft door weg te trekken. Hoe noemen we dit gebied vandaag? *Tip: de naam is afgeleid van (Groot-) Brittannië.*

En dan vermeldt Beda in zijn verslag over deze ellendige periode niemand minder dan... Ambrosius Aurelianus!

5	At ubi hostilis exercitus exterminatis dispersisque insulae indigenis domum reversus est, coeperunt et illi paulatim vires animosque resumere, emergentes de latibulis quibus abditi fuerant <u>et unanimo consensu auxilium caeleste precantes</u> <u>ne usque ad internicionem usquequaque delerentur.</u> Utebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus forte	Hostilis exercitus: <i>het leger van de Saksen;</i> indigeni insulae: de oorspronkelijke bevolking van het eiland; coeperunt et illi: en zij (<i>de Britten</i>) begonnen; paulatim: geleidelijk; emergere de: tevoorschijn komen uit; latibulus: schuilplaats; abditus: verborgen; unanimus: eensgezind; consensus: overeenstemming; caelestis, is, e: hemels; usque: helemaal; usquequaque: compleet
10	<u>Romanae gentis praefatae tempestati superfuerat,</u> <u>occisis in eadem parentibus</u> <u>regium nomen et insigne ferentibus.</u> Hoc ergo duce vires capessunt Brettones, et victores provocantes ad proelium	praefatus: voornoemde tempestas: storm; supersse: overblijven
15	victoriam ipsi Deo favente suscipiunt. <u>Et ex eo tempore nunc cives nunc hostes vincebant</u> <u>usque ad annum obsessionis Badonici montis,</u> quando	vires: kracht, moed; victores: overwinnaars - <i>zij die hen overwonnen hadden;</i> provocare ad proelium: ten strijd roepen; Deo favente: met de steun van god.
20	<u>non minimas eisdem hostibus strages dabant,</u> <u>quadragésimo circiter et quarto anno adventus</u> <u>eorum in Britanniam.</u> Sed haec postmodum.	Nunc... nunc... : nu eens... dan weer...: usque ad: tot aan; obsessio: belegering quando: wanneer Stragis: slachting quadragésimo...Brittaniam: ongeveer vierenzeventig jaar na hun komst in Brittannië.

Vergelijk de onderlijnde zinnen met de tekst van Gildas. Zijn er grote verschillen? Welke opvallende gelijkenissen zijn er?

Wie/wat is dus eigenlijk hier onze bron voor de info uit dit laatste fragment? En wat zegt ons dat over de betrouwbaarheid?

Opdracht: Arthur als reddende strijder ten tijde van de kerstening (tekst)

AUTEUR

Nennius (c. 830)

In de vroege 9e eeuw schrijft een Welshe monnik 'Nennius' een geschiedenis van de Britten. Zijn werk, de *Historia Brittonum*, was zeer invloedrijk, en leverde een belangrijke bijdrage aan de Arthur-legende. In dit fragment komen we ook echt de naam 'Arthur' tegen!

Deze schrijver is een belangrijke figuur in het debat over het al dan niet bestaan van een historische Arthur, maar tegelijkertijd is er ook twijfel over of Nennius echt de auteur van dit werk is...

Zet de in het Nederlands vertaalde zinsdelen in de juiste volgorde

Historia Brittonum, 56. IV

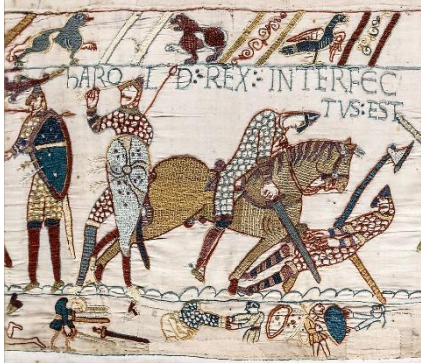
5	In illo tempore Saxones invalescebant in multitudine et crescebant in Brittannia. Mortuo autem Hengisto, Otha filius eius transivit de sinistrali parte Britanniae ad regnum Cantorum et de ipso orti sunt reges Cantorum.	invalescere: sterker worden, toenemen, de overhand krijgen; in multitudine: <i>lett. In menigte</i> , massaal; sinistralis: linker-, linkse; Canti, orum: Kent; oriri: ontstaan
10	Tunc Arthur pugnabat contra illos in illis diebus cum regibus Brittonum, sed ipse erat dux bellorum; primum bellum fuit in ostium fluminis quod dicitur Glein; secundum et tertium et quartum et quintum super aliud flumen, quod dicitur Dubglas et est in regione Linnuis; sextum bellum super flumen, quod vocatur Bassas; septimum fuit bellum in silva Celidonis, id est Cat Coit Celidon; octavum fuit bellum in castello Guinnion, in quo Arthur portavit imaginem sanctae Mariae perpetuae virginis super humeros suos et pagani versi sunt in fugam in illo die et caedes magna fuit super illos per virtutem domini nostri Iesu Christi et per virtutem sanctae Mariae genetricis eius; nonum bellum gestum est in urbe Legionis; decimum gessit bellum in litore fluminis, quod vocatur Tribuit; undecimum factum est bellum in monte, qui dicitur Agned.	in deze paragraaf staan heel wat Keltische namen opgesomd van rivieren en plaatsen.
15	Duodecimum fuit bellum in monte Badonis, in quo corruerunt in uno die nongenti sexaginta viri de uno impetu Arthur; et nemo prostravit eos nisi ipse solus. Et in omnibus bellis victor exitit. Et ipsi, dum in omnibus bellis prosternebantur, auxilium a Germania petebant et augebantur multipliciter sine intermissione. Et reges a Germania deducebant, ut regnarent super illos in Brittannia usque ad tempus quo Ida regnavit, qui fuit Eobba filius. Ipse fuit primus rex in Beornica.	humerus: schouder; pagani: de heidenen (niet-gelovigen); verti in fugam: op de vlucht slaan; caedes: slachting; illos: = <i>paganos</i> ; genetrix: moeder; bellum gerere: oorlog voeren, strijd leveren; corruere: ineensstorten; nongenti sexaginta: 960; impetus: aanval; prosternere: op de grond werpen, in de pan hakken; nisi: behalve; existere: te voorschijnkomen; ipsi: de Saksen; augere: groeien, toenemen; multipliciter: veel; sine intermissione: zonder onderbreking, voortdurend; deducere ab: weggaan uit; ut regnarent super: om te heersen over; usque ad: tot aan

Welke roemvolle info verneem je in dit fragment over Arthur? Welke titel draagt Arthur?

Opdracht: De Normandische verovering (vanaf 1066) (tekst)

In 1066 versloeg de Normandische hertog Willem de Veroveraar de Angelsaksische koning Harold Godwinson in de Slag bij Hastings.

Op deze afbeelding zie je hoe koning Harold geraakt wordt door een pijl in het oog. **Deze afbeelding maakt deel uit van een beroemd 'tapijt'. Wat is de naam van dit beroemde 70 meter lange borduurwerk waarop de slag bij Hastings wordt verbeeld?**

Als resultaat van Willems verovering zullen Englands banden met het Continent sterk toenemen, alsook de geleidelijke verfransing van de elite. De 11de en vroege 12de eeuw is een periode sterk gekenmerkt door meertaligheid en multi-etniciteit, waarbij Latijn, Oudfrans, Oudengels en Oudnoors naast elkaar bestaan en gebruikt worden aan het hof.

Er ontstaat een Anglo-Normandische intellectuele en culturele bloei, waarin geschiedschrijving hoogtij viert en nieuwe verhalen over Arthur en de Britse geschiedenis geschreven worden.

AUTEUR

William van Malmesbury (c. 1095 – c. 1143)

De twaalfde-eeuwse monnik en historiograaf William van Malmesbury geldt als een typisch voorbeeld van de nieuwe adellijke generatie na de Normandische verovering. Zijn vader was een vermogende, Normandische man.

In zijn *Gesta regum Anglorum* neemt hij een duidelijk standpunt in over de fantasierijke verhalen die zijn tijdgenoot Geoffrey of Monmouth lanceert.

Links vind je de Latijnse tekst en rechts een Engelse vertaling. Probeer bij de Engelse vetgedrukte woorden de overeenstemmende woorden te vinden in het Latijn.

5	Hic est Artur de quo Britonum nugae hodieque delirant; dignus plane quem non fallaces somniarent fabulae, se veraces praedicarent historiae, quippe qui labantem patriam diu sustinuerit, infractasque civium mentes ad bellum acuerit.	It is of this Arthur that the Britons fondly tell so many wild fables , even to the present day; but assuredly deserves to be the subject of reliable history rather than of false and dreaming fable he who long upheld the sinking state , and roused the broken spirit of his countrymen to war.
---	--	---

Wat is het standpunt van William van Malmesbury over de verhalen die rond de figuur van Arthur ontstaan?

--